

ג'ון קיגן

A History of Warfare

New York, Alfred Knopf, 1993

בריגדיר־גנרל הוולד נלסון*

כשראיתי לראשונה את הספר ואת תמונת הקרב ההרואי על עטיפתו וכשזכרתי כי ספרו הקודם פני הקרב** קבע את אמות־המידה לתיאור הלחימה, ציפיתי לספר קלסי, כמו אלה שהיו זה מכבר לספרי היסוד של ההיסטוריה הצבאית. לכל אחד מאיתנו יש ספרים העדיפים בעיניו. העמיתים הבריטים שלנו יעדיפו, ככל הנראה, את ספרו של פלדמרשל מונטגומרי *History of Warfare* – ייתכן, כי עמיתי האמריקנים, הצעירים יותר, יעדיפו דווקא את ספרו של ארצ'ר ג'ונס – *The Art of War in the Western World*, ואילו תיאודור רופ – *War in the Modern World*, או לספרם של ספולדינג, ניקרסון ורייט *Warfare*. כל הספרים הללו מספקים מסגרת ניתוחית ברורה ושפע של תיאורי קרבות, המוצגים בסדר כרונולוגי ישיר. אין זה מה שהתכוון ג'ון קיגן לכתוב, כפי שגילו חיילים ותיקים רבים בחודשים האחרונים, לאכזבתם הרבה.

קיגן מגרה את התעניינות הקורא באומר, כי הוא מציג תרבות של לוחם יחיד, מפני ש"התפתחותה והתמורות שחלו בה בזמן ובמרחב, מראשית דברי ימי האנושות ועד לעולם בן־זמננו – היא ההיסטוריה של הלוחמה". יש להניח, כי רבים ישמחו לקרוא את הספר, מפני שהספרות האנתרופולוגית והחברתית על מקצוע הצבאיות היא ספרות מיושנת, מוטית ומפורטת מדי. תיאוריה רחבת היקף בידי של היסטוריון מקצועי ומספר כשרוני אמורה להיות חומר קריאה מהנה. קטעים תיאוריים רבים בספר מוקדשים לתרבויות של לוחמים, אבל קשה לעמוד על ההקשר התרבותי הכללי, וקיגן אינו מפתח די הצורך את הטיעון שלו, שניתן להיעזר בתרבות כזאת כדי לעקוב אחר ההיסטוריה של הלוחמה.

במסקנותיו הולך קיגן בעקבותיהם של

תיאורטיקנים רבים, שקבעו כי התרבות הצבאית ששלטה בכיפה היתה תרבות המערב, כאשר המימד המוסרי שלה מעוגן בקרב פנים־אל־פנים עד מוות שהיה מקובל ביוון הקדומה, השורשים הטכנולוגיים שלה מעוגנים במרוץ חימוש חסר רסן, והשורשים האינטלקטואליים והאידיאולוגיים שלה באים לביטוי המוצלח ביותר בכתביו של קלאוזביץ. בספר זה מותח קיגן ביקורת קשה על קרל פון קלאוזביץ, בדרך כלל שלא בצדק. קיגן טועה בפירוש חלקים ניכרים מספרו של קלאוזביץ, על המלחמה, ודומה, כי רבות מהטעויות שלו נובעות ממאמציו להגיע אל "המלחמה" דרך הלוחמים.

בהקדמתו לספרם של ספולדינג, ניקרסון ורייט, כתב טסקר בליס כבר לפני שנים רבות כי:

בימים הקדומים ביותר גילה האדם את העקרונות הבסיסיים של מדע המלחמה, כאשר הסתבר לו, כי הצלחתו במאבק מסוים מותנית בראש ובראשונה בכך שיביא להתמודדות הזאת את גופו כשהוא בשיא כושרו הפיזי, וכן כאשר יפעיל את גופו נגד יריבו בצורה שתבטיח, כי יעלה בידו להנחית עליו מהלומה יעילה. בשני העקרונות האלה גלומים הן אמנות המלחמה והן מדע המלחמה. האמנות הלכה והתפתחה עם שיפור האמצעים, שבעזרתם הצליחו קבוצות גדולות והולכות של אנשים לבצע כהלכה מה שהאדם היחיד למד שהוא צריך לעשות בעזרת גופו.

הופעתן של "קבוצות גדולות והולכות" פירושה, ש"לוחמה היא עניין של ארגון חברתי. לוחמה היא ארגון חברתי", כפי שכתב הרי הולברט טרנייהי בספרו *The Military: The Theory of Land Warfare*. קיגן מזכיר רק את ספרו של טרנייהי *Primitive War*, ואולי זהו ההסבר

* פרופסור להיסטוריה צבאית
במכון להיסטוריה צבאית
של כוחות היבשה של
ארצות הברית. ובשנים
1989-1994 – ראש המחלקה
להיסטוריה צבאית של
כוחות היבשה של
ארצות הברית.

** ראה אור בעברית בהוצאת
מערכות, 1981.

הפוליטיות, איני יודע היכן נוכל למצוא בהיסטוריה דוגמה מובהקת יותר. בגישה הרגילה שאנו נוקטים כלפי עניינים צבאיים באמצעות מדעי המדינה והיסטוריה, אנו מתחילים בהבחנה זו, ולאחר מכן יש ביכולתנו להבחין בין שימוש מוצדק ולא מוצדק באלימות. סגנונו ושיטותיו של הלוחם אינם תופסים מקום מרכזי כמו העניין שלמענו הוא נלחם. העדרו של מרכיב זה במסגרת הפרשנית של קיגן מציג קשיים ניכרים בפני כל מי שמעיין בעניינים צבאיים בשיטות מקובלות.

אולם בכל זאת, עדיין מהנה לקרוא את התיאורים ההיסטוריים. רבים מהם יהיו בגדר חידוש לרבים מהקוראים, והם מוצגים בבהירות ובדייקנות. נותרו שוליים רחבים דיים, שישאירו את הקורא הממוצע בחוסר נחת מן הפירושים המוזכרים.

להתעלמותו מהיבט זה של האדם במלחמה שעה שהוא קורא את קלאוזביץ. קיגן מבחין לעיתים רחוקות בלבד בין הלוחם הנאבק למען הישג אישי לבין החייל המכפיף את עצמו לצורך גדול יותר. למרות שקיגן הרבה לכתוב הן על חיילות והן על פיקוד, דומה שהוא אינו מתייחס לשאלה האם יש מפקדים עצמאיים מסוימים שהם גם חיילים, בשעה שאחרים הינם לוחמים בלבד. נראה, כי האבחנה הזאת נעלמה מעיניו, אולם היא חיונית להבנת תורתו של קלאוזביץ, להבנת הלוחמה של מדינת האומה המודרנית ולהבנת התיאוריות המתמייחסות לאלימות מהפכנית לגיטימית. החייל, ולא הלוחם, הוא המעורר את הערצתנו.

מכיוון שהסוגיות אלה נבחנות מנקודת הראות של הלוחמים בחברה, חלקים נכבדים בספר אינם עולים בקנה אחד עם הקטיגוריות המקובלות במחקר הצבאי, כמו קטיגוריות היסטוריות, אנתרופולוגיות, חברתיות, פסיכולוגיות, או פוליטיות. שעה שהוא מתעלם מן השילוש של קלאוזביץ, המורכב מאוכלוסייה נלהבת, ממסד צבאי מחושב ונוטל סיכונים, מממשל רציונלי, ו"מיישם" תיאוריה שהתפרשה שלא כהלכה, קיגן מפרש את ההיסטוריה שהוא מציג בספרו בדרכים מוזרות ומטרידות. הנה למשל דוגמה אחת: קיגן מזכה אותנו בתיאורים נהדרים של "אנשי הסוסים" – הלוחמים הרכובים של ערבות אסיה ואירופה, אבל הוא כותב, כי "ללוחמה שלהם לא היתה שום מטרה פוליטית במובן הקלאוזביצי". אולם ממש באותה פסקה הוא מספר לנו, כי השלל, השילומים, שהטילו על המנוצחים, והתהילה שנפלה בחלקם העניקו להם את העושר שהיה דרוש להם כדי לקיים את אורח החיים שלהם. אם זה איננו יישום של הממשל הגיוני, נוסח קלאוזביץ, המנצל את המלחמה על סכנותיה לקידום מטרותיו

- ihcktd שם, עמ' 161. 8
 ויליאם מנצ'סטר, קיסר אמריקאי, ת"א, מערכות, 1982, עמ' 297. 9
 Stephan Bank, "Airmobile Troops and Soviet Airland War: From Afganistan to the Future", *The Journal of Soviet Military Studies*, Vol. 5, No. 1, March 1992, p. 43. 10
 גאלבין, שם, עמ' 161. 11
 Nevil Broun, *Strategic Mobility*, London, the Institute for Strategic Studies, 1963, pp. 167-172. 12
 Maurice Tugwell, *Airborne to Battle. A History of Airborne Warfare 1918-1971*, London, William Kimber, 1971, p. 336. 13
 קרייב ב' וולדן, "פרשים קלים – כוח אסטרטגי עתיד", מערכות, יולי-אוגוסט 1995, עמ' 48. 14
 גאלבין, שם, עמ' 362-363. 15

המשך מעמוד 25

מקורות

J.T. Dockery and A.E.R. Woodcock, "Models of Combat with Embedded C²: II: Catastrophe Theory and Chaotic Behavior", *International CIS Journal*, 2 (4), pp. 17-51, 1988.
 W.D. Cook and M. Kress, *Ordinal Information and Preference Structures – Decision Models and Applications*, Prentice Hall, 1992.
 A. Almén, Private Communication, FOA112, Sweden, 1992.
 T. Dupuy, *Attrition: Forecasting Battle Casualties and Equipment Losses in Modern War*, HERO Books, Fairfax VA, 1990.
 D.S. Hartley III, "Predicting Combat Effects", K/DSRD-412, Oak Ridge TN, Martin Marietta Inc., 1991.
 D.S. Hartley III, "User's Guide to the Oak Ridge Spreadsheet Battle Model", K/DSRD-413, Oak Ridge TN, Martin Marietta Inc., 1991.
 W. Gilchrist, *Statistical Forecasting*, J. Wiley & Sons, 1976.
 C-L Hwang and M-J Lin, *Group Decision Making Under Multiple Criteria*, Lecture Notes in Economics and Mathematical Systems, Springer-Verlag, 1987.
 M. Kress, "A Many-On-Many Stochastic Duel Model for Mountain Battle", *Naval Research Logistics*, V. 39, pp. 437-446, 1992.
 S. Bonder and R. Farrell, "Development of Analytical Models of Battalion Task Force Activities", Final Report, System Research Laboratory, Dept. of Industrial Engineering, The University of Michigan, Ann Arbor, Michigan, 1970.
 J.T. Mentzer and J. Schroeter, "Integrating Logistics Forecasting Techniques, Systems, and Administration: The Multiple Forecasting System", *J. Of Business Logistics*, V. 15, No. 2, pp. 205-225, 1994.
 J.S. Przemieniecki, "Introduction to Mathematical Methods in Defense Analyses", AIAA Education Series, Washington DC, 1990.
 R.W. Shephard, D.A. Hartley, P.J. Haysman, L. Thorpe and M. Bathc, *Applies Operations Research – Examples from Defense Assessment*, Plenum Press, New York and London, 1988.

– הרי שטווח הפשיטות והנזק שיגרמו יהיו גדולים מאוד בהשוואה לפשיטות קרקעיות.

ואלו משימות ישארו לכוחות היבשה באיגוף האווירי? בעיקר תפיסתו ואבטחתו של ראש הגשר האווירי. חלוקת תפקידים כזו בין המרכיב היבשתי למרכיב האווירי חייבת להביא לשינוי במבנה היחידות, הנוטלות חלק באיגופים אוויריים אסטרטגיים ואופרטיביים.

עד כה מקובל היה לבנות עוצבות ייעודיות למבצעים של איגוף אווירי ולראות בהן את לב ליבו של הכוח המאגף. אולם מרכז הכובד עבר לכוח האווירי, ובניית כוחות ייעודיים לאיגוף אווירי הפכה לבזבז. הכוחות המוטסים שואבים כוח אדם איכותי מאוד, ומאחר שלעיתים קרובות אין מפעילים אותם, או שמחזיקים אותם בהמתנה פרקי זמן ממושכים מחשש לאבדות כבדות, נופל עומס הלחימה דווקא על יחידות היבשה האחרות, האיכותיות פחות. בצבאות ההולכים ומצטמצמים בגלל אילוצים תקציביים זהו ניצול לא יעיל של כוח אדם.

המציאות הטכנולוגית העכשווית מכתיבה אפוא, שאת מבצעי האיגוף האוויריים תנהל זרוע האוויר, ואילו המרכיב היבשתי של מבצעים אלה יהיה כפוף לה. אבל כפי שכבר הודגש בעבודה זו, צבאות הם גופים שמרניים מאוד, במיוחד כשמדובר בחלוקה מחדש של תחומי אחריות, פיקוד ומשאבים. אפילו צבא ארצות-הברית ממשיך להחזיק ביחידות מוטסות, ובעתיד תכלול חטיבה מוטסת אמריקנית יותר מ-300 כלירכב קרביים, אף על פי שמדובר בכלים נחותים במיגון, בכושר תמרון ובכוח אש בהשוואה לכלי-הרכב התקניים של כוחות היבשה.¹⁴

את הדיון בסוגיית האיגוף האווירי האסטרטגי מן הראוי לסיים בדבריו של המומחה הנודע לנושא זה, גאלבין: "השימוש באוויר לעריכת קרב היבשה יצר שדה קרב מהיר-תמורות והעניק משמעויות חדשות לאחדות ממטבעות הלשון הנושנות – הפתעה, ריכוז כוחות, גמישות – והעביר שוב לשורה הראשונה את המפקד המסוגל לניתוח מהיר ולהערכה מהירה של שדה הקרב ולהחלטות מהירות."¹⁵

1. אביהו בן-נון, "מגבלות הכוח של חיל האוויר הן מגבלות ההחלטה לנצירת השימוש בכוח" [מראינת: תמר זאבי], סקירה חדשית, אפריל 1991, עמ' 25.
2. מאיר זורע, "כוחות מוטסים" אלחנן אורן [עורך], גייסות מוטסים, ת"א, מערכות, 1953.
3. J.L. Moulton, *The Norwegian Campaign of 1940* London, the Camelot Press, 1969, p. 191
4. ג'ון גאלבין, *היורדים לקרב*, ת"א, מערכות, 1972, עמ' 360-359.
5. R.E. Urquhart, and Wilfred Greatorex, *Arenhem*, London, Cassell, 1958, pp. 198-199
6. משה דיין, *אבני דרך*, ירושלים, עידנים וידיעות אחרונות, 1976, עמ' 281.
7. John E. Miller and P. Bolger, "Going Deep: Division Air Assault Operations", *Military Review*, Vol. LXXIII No. 4, April 1993, p. 6